

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

Cap. X. De motione quae fit ministerio Angelorum. Quomodo loquantur & illuminent. An hominum mentibus illabi possint.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

ritatis. Ergo necessaria post divinam visitationem humilitas est, & illius vox assumenda qui dixit, *Exi à me Domine, quia homo peccator sum.* Necessaria item gratitudo, & cognitâ propriâ indignitate in illum refundendum est munus, à quo domum omne procedit. Prudentia denique adhibenda est, & circumspèctio, ut id fideliter impleatur ad quod anima Dei motione inciatur.

CAPUT X.

De motione qua fit ministerio Angelorum. Quomodo loquantur & illuminent. An hominum mentibus illabi possint.

I. **D**ivinam motionem vel ab ipso Deo immediate procedere, vel ministerio Angelorum fieri, jam supra ex mellifluis Doctore constitutum est. Idem asserit gravissimus scriptor Dionysius de cœlesti Hierachia altissimè differens. *Angeli, inquit (a), primario & multipliciter Deum participant, multisque modis arcanum Dei manifestant: quamobrem præ ceteris omnibus Angelicum cognomen meruerunt, quia ipsi primùm à Deo illuminantur, & per ipsos nobis nostræ revelationes transmittuntur. Sic igitur lex, ut divinus sermo testatur, per Angelos nobis data est: & illos celebres ante legem & post legem Patres nostros Angeli ad Deum adducebant, aut quod agendum erat exponentes, & ab errore & vita profana ad rectam vitam veritatis traducetes: aut manifestantes sacros ordines, aut mysteriorum quæ supra mundum sunt abditas visiones, aut divinas quasdam prædictiones tamquam nuntii & ministri explanantes. Et infra id sanxisse ait ordinem divinæ legis, ut per superiora ista, quæ inferiora sunt, ad divinum Numen adducantur: quod variis comprobatur exemplis ex novo Testamento. Cum enim debeat infimus ordo Angelorum actus hierarchicos exercere, idque non nisi respectu hominum præstare possit, constat manifestè, Angelos jussu Dei sæpè homines movere & excitare. Rectè Augustinus (b). *Deus per seipsum, quia lux est illuminat piæ mentes, ut ea, quæ divina dicuntur vel ostenduntur, intelligant. Sed si ad hoc ministro utitur Angelo, potest quidem aliquid agere Angelus in mente hominis, ut capiat lucem Dei, & per hanc intelligat. Sed ita dicitur intellectum dare homini, & quasi, ut ita dicam, intellegere hominem, quemadmodum quisquam dicitur lucem dare domui, vel illuminare domum, cui fenestram facit: cum eam non suâ luce penetret & illustret, sed tantummodo aditum, quo penetretur atque**

(a) Cap. 4. §. 2, (b) Conc. 18. in Ps. 118.

illustretur, aperiatur. Sed nec Sol, qui per fenestram illustrat domum, ipse creavit eandem domum, aut hominem qui fenestram fecit in domo, aut ipse illi jussit ut faceret, aut adjuvit ipse facientem, aut aliquid egit ut aperiretur, quâ suum lumen infunderet. Deus autem & hominis mentem rationabilem atque intellectualem fecit, quæ posset capere lumen ejus, & Angelum talem fecit, qui operari posset aliquid: unde ad capiendum lumen Dei mens adjuvaretur humana, & eandem sic adjuvat mentem, ut Angelicam recipiat operationem.

II. Sunt autem duo præcipui actus superiorum spirituum erga homines, loquutio & illuminatio. Et illos quidem modo quodam excellentissimo loqui sacræ literæ passim testantur; quæ ipsos inter se, & cum hominibus, atque etiam cum Deo colloquentes sæpè describunt. At de modo hujus loquutionis multa sunt & diversæ Theologorum opiniones, quarum discussio nec hujus loci nec nostri instituti est. Sufficit enim pro re præsentis scire, quòd multipliciter cum hominibus loquuntur, vel per voces sensibiles, quas in assumptis corporibus emittunt: vel easdem voces sensibiles efformando in aère absque corporum assumptione: vel per signa sensibilia concutiendo, pungendo, insigendo alapam, ut passim in actis Sanctorum legimus: vel denique per somnia, aut movendo phantasmata. Ab iisdem verò hominum mentis illuminari constans est Patrum & Scholasticorum consensus: sed modum quoque hujus illuminationis valdè perplexum & difficilem reddunt variæ & obscuræ Doctorum sententiæ. Quidam aiunt, Angelum illuminantem confortare intellectum illuminati producendo in eo lumen quoddam intellectuale. Alii asserunt illuminantem imprimere illuminato sui luminis participationem. Alii docent, fieri illuminationem per modum speculi; sicut enim ex oppositione duorum speculorum similitudines rerum, quæ sunt in uno, resultant in altero; ita Angeli applicatio ad mentem hominis facit in ea apparere species, quæ sunt in illo. Aliorum opinio est, Angelos illuminare, non infundendo lumen, aut ipsum offerendo instar objecti, aut speculi; sed per modum linguæ sermonem exprimentis, sicut magister illuminat docendo. Illi qui putant intellectum nihil posse intelligere, nisi phantasmata intuendo, negant Angelum posse hominem illuminare, nisi illustrando phantasmata, & agendo super species, quæ in sensu interiori sunt,

cas diversimode dividendo & componendo. Qui verò concedunt, posse fieri intellectionem absque phantasmatum speculatione, dicunt Angelum posse intellectum purè & immediatè illuminare, radios suos emittendo super species intelligibiles, quemadmodum lux sensibilis emicat & splendorem causat in rebus corporis. Nonnulli ita explicant illuminationem. Angelus primò dividit notitiam suam in plures conceptus, ut eam humano intellectui proportionatam efficiat. demittens se & accommodans captui nostro, sicut præceptor pluribus verbis & similitudinibus explicat discipulis doctrinam, quam ipse unico conceptu intelligit. Deindè confortat intellectum, ipsumque adjuvat & docilem reddit, ut ea percipere possit, quæ sibi revelantur. alii alios modos comminiscuntur, in quibus non est opus immorari, omnes enim obscuri sunt, & ob dissidentium Theologorum oppositiones nondum satis elucidati. Longa etiam digressio necessaria foret, & tota senium externorum & internorum œconomia enucleanda, ut hæc omnia dilucidè à me explicari, & faciliè à legentibus intelligi ac introspecti possent. Ne quid autem desit necessaria cognitioni, quædam breviter adnotabo, quæ certissima sunt, & in quibus omnes conveniunt.

1. Certum est primò, Angelos docere, excitare, intus homines movere, veritates ignotas à Deo acceptas eisdem manifestare, purgare ipsos ab ignorantia, cognitione illuminare, & novâ aliquâ veritate ad statum gratiæ vel gloriæ pertinente perficere. Quo autem pacto id præcisè contingat, Scholasticis examinandum relinquo. Agit de loquutione Angelorum Doctor Angelicus 1. p. quæst. 107. & de illuminatione quæst. 106. & 111. Itemque de veritate quæst. 9. art. 1. 2. & 3. & quæst. 11. art. 3.

2. Illuminatio species quædam loquutionis est, sed differt in multis una ab altera. Nam loquutio de quibuscumque rebus esse potest, illuminatio non nisi de revelatis à Deo: illa indifferenter à superioribus & inferioribus esse potest, hæc est tantum à superioribus: illa per totam æternitatem durabit, hæc cessabit in fine mundi: illa bonis & malis, hæc solis convenit bonis; quamvis enim dæmon possit alium incognita docere, quia tamen non respicit moralem discens perfectiorem, nunquam dicitur illuminare.

3. Solus Deus humana menti illabi potest, ipse enim solus plenum in eam dominium exercet, & quicquid vult in ea operatur. Auctor li-

bri de spiritu & anima inter opera Augustini, solius inquit (c), Trinitatis est intrare, & implere naturam sive substantiam, quam creavit. Bernardus item ait (d), Illud Scitote, nullum creatorum spirituum per se nostris mentibus applicari, ut videlicet nullo mediante nostri sive corporis instrumento, ita nobis immisceatur vel infundatur, quò ejus participatione docti sive doctiores, vel boni sive meliores efficiamur. Nullus Angelorum, nulla animarum hoc modo mihi capabilis est, nullius ego capax. Nec ipsi Angeli ita se alterutrum capiunt. Sequestretur proinde prærogativa hæc summo ac incircumscripito spiritui, qui, solus cum docet Angelum sive hominem scientiam, instrumentum non querit nostræ corporeæ auris, sicut nec sibi oris. Per se infunditur, per se innotescit, purus capitur à puris. Solus igitur Deus omnia cordis penetralia & recessus intimâ suâ virtute scrutatur, solus animæ inest, replens in bonis desiderium ejus. Illabi enim & inesse alicui, ut Seraphicus Doctor ait (e), importat quòd illud sit intimum illi, & intimè in eo operetur; nihil autem tale reperitur respectu animæ nisi solus Deus, ideò solus illabi animæ potest spiritus divinus, qui est finis ultimus & summum bonum ipsius. Quod si dicas, inquit Bernardus (f), posse inesse & Angelum, non inferior. Memini scriptum: Et Angelus qui loquebatur in me (g). At qui differentia & in hoc. Inest Angelus suggerens bona, non ingerens: inest hortans ad bonum, non bonum creans. Deus sic inest ut afficiat, ut infundat, vel potius, ut infundatur & participatur. Angelus cum anima, Deus in animâ. Ille conubernalis animæ inest, Deus ut vita.

4. Dei solius est voluntatem efficaciter movere sive immutare, ut docet S. Thomas (h), quia ipse solus est ejus creator & Dominus. Hinc est illud Sapientis (i), Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit, inclinabit illud. Et Apostolus ait (k), Deus est qui operatur in vobis & velle & perficere. Quamvis enim Angelus possit movere voluntatem proponendo objectum, concitando passiones, suasionibus alliciendo; non tamen potest ita efficaciter movere, sive immutare ut ex invita volentem faciat. Ad solum Creatorem pertinet ex nolentibus volentes facere, ut ait Augustinus (l), ex repugnantibus consentientes, ex oppugnantibus amantes. Ipsi psallit Propheta (m)

Dominus
(c) Tom. 3. cap. 27. (d) Serm. 5. in cant. (e) 2. sent. dist. 8. p. 2. qu. 2. (f) Lib. 5. de confid. cap. 5. (g) Zach. 1. (h) 1. 2. qu. 9. ar. 6. (i) Prov. 21. 1. (k) Philip. 2. 13. (l) Lib. 4. ad Bonif. cap. 9. (m) Ps. 45.

Dominus solvit compeditos, Dominus illuminat cæcos. Et apud Ezechielem ipsemet ait (n), *Spiritus novum tribuam in visceribus eorum, & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum.* Hæc autem superant omnem Angelorum potentiam.

5. Idem de intellectu asserendum est, in quo realiter operari, aliquid ipsi immediatè imprimendo, soli convenit Deo, qui solus potest, ut dictum est, intra potentiam spirituales illabi, ita ut ibi reverà sit, & intus existat. Angelus verò, cum ubi non est operari non possit, non imprimi intellectui, ut docet Angelicus Doctor, quasi interius aliquid in ipso agens, sed solum ex parte objecti, in quantum aliquid intelligibile proponit, quo intellectus noster confortatur, & convincitur ad assensum. Quòd si possent Angeli substantialiter adesse intellectui, occultas cordium cogitationes cognoscere, & quascumque vellent in nobis producere possent, quia operantur ubi sunt: hæc autem prærogativa & Scripturarum auctoritate, & unanimi Patrum consensu soli Deo reservatur. Ideò orantes Apostoli dixerunt (o), *Tu Domine, qui corda nosti omnium:* & Psalmista ait (p), *Ipse novit abscondita cordis.* Item in libro Regum orans Salomon dixit (q), *Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum.* Ex hoc Tertullianus Deum Marcionis ad sui faciendam fidem provocaturum se ait (r) *ut & futura pronunciet, & occulta cordis revelet.* Ambrosius, *Dominus,* ait (s), *occultorum cognitione Deum se esse demonstrat.* Augustinus (t), *cogitationes quas modò non videt nisi Deus, omnes invicem videbunt in illa societate Sanctorum.* Abbas Serenus apud Cassianum soli Deo penetrabiles esse omnes spirituales atque intellectuales substantias ex eo evincit (u), *quòd solus, totus, & ubique, & in omnibus sit, ita ut & cogitationes hominum, & internos motus, atque abdita mentis universa inspiciat, atque perlustrat.*

6. Ex his facile colligi potest, quâ ratione intelligenda sit Scriptura, cum dicit (x), *mississe diabolum in cor Judæ, ut traderet Dominum;* vel intrasse sathanam in cor Judæ. *Considerandum est enim, ut ait S. Thomas (y), quòd demon dicitur ingredi posse mentem hominis, non secundum substantiam, sed secundum effectum, in quantum scilicet instigat hominem ad aliquid cogitandum.*

(n) Eze. 11. 19. (o) Act. 1. 24. (p) Psalm. 43. (q) 3. Reg. 8. 39. (r) Lib. 5. in Marc. c. 15. (s) Ambr. in. c. 5. Lucæ (t) Aug. ser. 6. de diver. (u) coll. 7. Cap. 13. (x) Ioann. 13. 2. 27. (y) qu. ult. de malo art. 12. in fine.

Possunt nimirum Angeli tam boni quàm mali extrinsecus mentè movere, objiciendo sensibus tam externis quàm internis earum rerum species, quæ ad bonum sive ad malum invitant & alliciunt: possunt educere species ex phantasia, ut excitent intellectum: & idè dicuntur aliquando vel causare vel immittere cogitationes, quibus tamen non consentire, cum ad malum provocant, & possumus & debemus. Quòd si quispiam eis præberet assensum, tunc dicitur sathanas cor ejus intrare vel implere, non per intimum illapsum, sed secundum effectum pravaram suggestionum. Non ergo, ait Didymus (z), *participatio nature sive substantie implet quempiam diabolus, aut ejus habitator efficitur, sed per fraudulentiam & deceptionem & malitiam inhabitare in eo creditur, quem replevit.*

7. Instinctus Angelicus initio terrorem, in fine adfert consolationem, initio Angelus abscondit se, in fine se ostendit, & prodit. Patet hæc in historia Tobie, & in congressu Gabrielis cum beatissima Virgine Maria. Nam Raphael se in fine rerum gestarum Tobie manifestavit: & B. Virgo primum turbata est in sermone Angeli, deinde confortata respondit, *Ecce Ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum.* De Angelica motione optimè Antiochus (aa), *Justitiæ Angelus verecundie atque intemerati pudoris captivissimus, mansuetus insuper est & tranquillus. Hic ubi primum ad cor hominis ascenderit, cum eo mox sermonem texit familiariter de justitia, de mundicia, & castitate, de probitate morum, de frugalitate sive parsimonia victus, de operatione quæ justa sit, denique de omni virtute gloriæ celestis conciliatrice. Simul atque hæc cuncta ad cor hominis ascenderit, perspicuè sentitur præsentia Angeli justitiæ. Cum igitur Angeli boni semper ad bonum excitent, eorum instinctus iisdem signis dignoscitur, quibus divinum discerni ostensum est supra. Observat autem S. Thomas, eum qui illuminatur cognoscere quidem suam illuminationem ex parte rei quæ sibi manifestatur; sed non semper cognoscere se ab Angelo illuminari. Multa enim beneficia, quæ occulta sunt, conferunt nobis Angeli sancti, illi præsertim, quorum tutela committi sumus.*

(z) Lib. 3. de Spiritu sancto. (aa) No. 61.